

w 1879 roku числилась семья феодосийского мещанина Моше Исааковича Гаммала (он же и Самойлович, 47 лет), женатого на Ханьш (35 лет), дочери севастопольского 1-й гильдии купца Моше Шапшала⁷ и имевшего от неё детей Анну (16 лет), Шелома (5 лет) и Сару (3 года).

Таким образом, данное архивное дело вносит дополнительные конкретизирующие данные, которые могут помочь исследователям при составлении родословного древа семьи Шапшалов и родственников ей фамилий.

Сергей Шайтанов

Сноски

¹ Государственный архив Республики Крым (ГАРК). Ф. 241. Оп. 1. Д. 260 «О собрании сведений о числе синагог, молитвенных домов, должностных духовных лиц, о суммах и имуществе». Дело любезно предоставлено Вячеславом Ельяшевичем.

² В будущем известный коннозаводчик Михаил Михайлович Шапшал, родился 18 марта 1858 года в Бахчисарае. Его отец в то время состоял бахчисарайским 3-й гильдии купцом [ГАРК. Ф. 241. Оп. 1. Д. 1455. Л. 1об.]

³ ГАРК. Ф. 241. Оп. 1. Д. 1490. Л. 2

⁴ Суды по эпитафии на надгробии Мордехая Шапшала, его отец Моше Шапшал был «Йеру», то есть посетил Иерусалим.

⁵ ГАРК. Ф. 241. Оп. 1. Д. 1473. Л. 3об.

⁶ ГАРК. Ф. 241. Оп. 1. Д. 1719.

⁷ ГАРК. Ф. 241. Оп. 1. Д. 1485. Л. 4об.

Genealogia rodziny Szapszałów

Юфуда Моисеевич Шапшал, основатель табачной фабрики "Братя Шапшал" в Санкт-Петербурге.

Jufuda Mojsejewicz Szapszał, założyciel fabryki tytoniowej „Bracia Szapszał” w Petersburgu.

Nie jeden już raz mówiono i pisano o rodo-
wodzie ostatniego karaimskiego hachana
Seraji Szapszała (1873–1961). Najczę-
ściej te opowieści lub artykuły oparte były na
wspomnieniach, które nie zawsze bywają wia-
rygodne. Dlatego proponujemy czytelnikom
zapoznanie się z danymi z pewnej archiwalnej
jednostki, w skład której wchodzi spisy rodzin
karaimskich zamieszkałych w miastach podle-
gających jurysdykcji Taurydzkiego i Odes-
kiego Karaimskiego Zarządu Duchownego,
sporządzone w latach 1879–1880 głównie w ję-
zyku hebrajskim i karaimskim. Można w nich
odnaleźć cenne informacje dotyczące genealo-
gii znanej każdemu Karaimowi rodziny
Szapszałów¹. Zaczniemy od rodziny samego
Seraji Szapszała, która w tym czasie mieszkała
w Symferopolu, stolicy guberni taurydzkiej.

Rodzina dziedzicznego honorowego obywatela
Mordechaja Szapszała w spisie Karaimów
Symferopola sporządzonym 15 IV 1880 r. przez
miejscowego starszego hazzana Ilię Sinaniego,
syna Kaleba, figuruje pod numerem 27. Liczy
osiem osób: Mordechaj Szapszał (l. 65), jego

synowie: Berachia (l. 25), Mosze (l. 21)²,
Szełomo (l. 10), Seraja (l. 8) oraz córki: Toteke
(l. 16), Beiim (l. 14) i Batszewa (l. 12). Podów-
czas troje z wymienionych dzieci Mordechaja
nie mieszkało już w Symferopolu: Berachia
przybywał w Kerczu, Mosze służył w wojsku
w Sewastopolu, a Seraja mieszkał w Bachczy-
saraju. Głową kolejnej rodziny w wykazie był
syn Mordechaja z pierwszego małżeństwa, Ju-
fuda Szapszał (l. 37). Z nim mieszkali jego żo-
na, Sara (l. 30), syn Jakub (rok) oraz córki:
Ester (l. 9), Toteke (l. 7), Akbike (l. 5) i Berucha
(l. 3). W Symferopolu w 1880 r. nie było więcej
rodzin o nazwisku Szapszał.

Wiemy jednak, że przynajmniej jedna inna
rodzina z tego wykazu miała z Szapszałami
rodzinne powiązania – kupiec symferopolski
Benjamin Aga (l. 48), którego rodzina składała
się z jego żony, Akbike (l. 37), i córek Beruchy
(l. 17), Ester (l. 13), Bikiesz (l. 8), Rachel (l. 6)
i Anny (l. 4). Tenże Benjamin, syn Samuela
Aga, 14 III 1862 r. poślubił w Bachczysaraju
Akbike, córkę sewastopolskiego kupca I gildii,
Mordechaja Szapszała. Wynika z tego, że Akbi-

ke była córką Mordechaja Szapszała z pierwszego małżeństwa.

W 1880 r. rodzinę Szapszałów znajdujemy w Bachczysaraju. Na nienumerowanej liście Karaimów, mieszkańców tego miasta, która przygotował miejscowy starszy hazzan Jufuda Uzun, jako pierwsi wymieniani są Szapszałowie, rodzina dziedzicznych honorowych obywateli. Głową rodziny jest 66-letnia Berucha, wdowa po Moszem Szapszale. Jak wiadomo, Mosze Szapszał, ojciec wspomnianego już Mordechaja i dziadek hachana Seraji Szapszała, był dwukrotnie żonaty, a jego drugą żoną była Berucha⁴. Wraz z nią w Bachczysaraju mieszkali: Jakub, syn ribbi Moszego (Mojsieja) Szapszała (l. 58) i jego żona Sułtan (39 lat), Jufuda, syn Moszego Szapszała (l. 49) z żoną Rachelą (l. 31) i córką Beruchą (l. 14), kawalerowie: Aaron (l. 34) i Azaria (l. 30) oraz Toteke (l. 16). Aaron i Azaria Szapszał byli synami Moszego Szapszała, zaś Toteke – córką Mordechaja Szapszała z Symferopola.

Dalej na liście wymienieni są bachczysarajscy kupcy II gildii. Na pierwszym miejscu figuruje rodzina Abrahama (l. 63), syna ribbi Moszego Szapszała, złożona z jego żony, Akbike (l. 49), córek Altyn (l. 18), Toteke (l. 15), Batszewy (l. 9) i Sary (l. 4) oraz syna Szełomo (l. 12). Ten Szełomo był jedynym nosicielem nazwiska Szapszał wśród uczniów bachczysarajskich midrasz w 1880 r.

Wśród zamieszkałych w tymże roku w Bachczysaraju mieszczan eupatoryjskich jest rodzina ribbi Hillela Berachowicza Gelełowicza (l. 39) i jego żony Estery (26 lat), która, jak dobrze wiemy, była również jedną z córek Mordechaja Szapszała z jego drugiego małżeństwa. Ich dzieci to Beracha (l. 5), Mosze (l. 4) i Sultana (l. 2). Inna córka Mordechaja Szapszała, Hanysz, urodziła się 15 IX 1860 r. w Bachczysaraju z jego drugiej żony, Akbike⁵. W 1878 r. poślubiła w Symferopolu Samuela, syna Mordechaja Tanatara⁶. W 1880 r. mieszkali w Jekaterynosławiu i mieli roczną córkę, Ester .

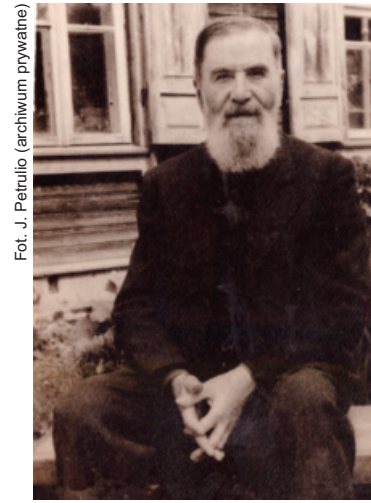
Powszechnie uważa się, że założyciel fabryki tytoniowej „Bracia Szapszał” w St. Petersburgu, Jufuda, syn Mojżesza Szapszał, był stryjem Seraji Szapszała. Ale w świetle danych archiwalnych, w latach 1879–1880 w Rosji to samo imię i nazwisko nosiło dwóch ludzi: jeden w Bachczysaraju, drugi w Petersburgu. To bachczysarajski Jufuda Szapszał, syn Mojżesza, był najprawdopodobniej stryjem Seraji. A petersburski kupiec tytoniowy wypadł mu o wiele dalszym krewnym, być może kuzynem w drugiej linii.

Spis Karaimów z Petersburga, sporządzony w grudniu 1879 r., obejmuje kilka rodzin o nazwisku Szapszał. Znajdujemy tu mieszcankę sewastopolską Adżykiej (l. 75), żonę Moszego, oraz petersburskiego kupca Abrahama (l. 53), syna Mojżesza, i jego żonę Mamuk (l. 38), córkę Samuela. Petersburskim kupcem jest też Jufuda (l. 44), syn Mojżesza, żonaty z Bikenesz (l. 28), córką Samuela. Mają oni dzieci: Moszego (l. 10), Efraima (l. 8), Adżykiej (6) oraz Ilię (l. 2). Sewastopolski kupiec Samuel Szapszał (l. 38) mieszka z żoną Bikenesz (l. 27), córką Nahamo, i dziećmi: Moszem (l. 8), Nahamo (l. 6), Izaakiem (l. 6), Ilią (l. 3), Sarą (1 rok). Pod numerami 99 i 100 też wymienieni są Szapszałowie, obaj synowie Abrahama: szeregowiec kawalerii gwardii Mordechaj (l. 23) i bachczysarajski mieszczanin Simcha (l. 26).

W latach 1879–1880 przedstawiciele tej rodziny mieszkali także w innych miastach. W Odessie żył dziedziczny obywatel honorowy Isaak Szapszał (l. 61), syn Mojżesza, z żoną, Goher (l. 48), synami Jakubem (l. 15) i Moszem (l. 9) oraz córką Ester (l. 17). W Chersoniu osiedli synowie bachczysarajskich kupców, Mosze (l. 28), syn Abrahama, i Jufuda (l. 20), syn Abrahama. Dziedzicznego honorowego obywatela Eliahu Szapszała (l. 33) znajdujemy w Połtawie, a mieszkańcami Teodozji w 1879 r. są członkowie rodziny miejscowego mieszczanina, Moszego Gammała vel Samojułowicza (l. 47), syna Izaaka, który poślubił Hanysz (l. 35), córkę sewastopolskiego kupca I gildii, Moszego Szapszała i miał z nią dwie córki, Annę (l. 16) i Sarę (l. 3) oraz syna, Szełomo (l. 5).

W ten sposób archiwalna dokumentacja dostarcza dodatkowych szczegółowych danych, które mogą pomóc badaczom w ułożeniu drzewa genealogicznego rodu Szapszałów i spokrewnionych z nią rodzin.

Sergiej Szajtanow
Z języka rosyjskiego przetłumaczyła
Mariola Abkowicz

C.M. Шапшал, 1953 г.
Seraja Szapszał, 1953 r.

Przypisy

¹ Państwowe Archiwum Republiki Krym (GARK). F.241 op. 1, nr 260 «О собрании сведений о числе синагог, молитвенных домов, должностных духовных лиц, о суммах и имуществе» (O zebraniu danych o liczbie synagog, domów modlitwy, posłudze duchownych, kwotach i majątku). Dostęp do tego materiału autor zawdzięcza uprzejmości Wiaczesława Eliaszewicza.

² Później znany jako znakomity jeździec, Michał Michajłowicz Szapszał, urodzony 18 marca 1858 r. w Bachczysaraju. W tym czasie jego ojciec zaliczał się do bachczysarajskich kupców III gildii. GARK, F. 241 op. 1, nr 1455, k. 1 verso.

³ GARK. F. 241 op. 1, nr 1490, k. 2

⁴ Jak można wywnioskować z epitafium na nagrobku Mordechaja Szapszała, jego ojciec nosił tytuł „Jeru” (Jeruzalmi), nadawany osobom, które odbyły pielgrzymkę do Jerozolimy.

⁵ GARK. F. 241 op. 1, nr 1473, k. 3 verso.

⁶ GARK. F. 241 op. 1, nr 1719.

⁷ GARK. F. 241. op. 1, nr 1485, k. 4 verso.